

УДК 352.07/.08:32.086 (4)

ВИЗНАЧЕННЯ ПОЛІТИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ (ЗА КОНЦЕПЦІЄЮ О. СІНÉ)

Тетяна ТАРАСЕНКО,

кандидат наук з державного управління,
доцент кафедри державного управління та місцевого самоврядування
Дніпропетровського регіонального інституту державного управління
Національної академії державного управління при Президенті України

АНОТАЦІЯ

У статті підтверджується висновок про трансформацію політичної відповідальності в умовах зміцнення демократичних засад діяльності органів публічної влади, зростання суспільних вимог до публічних дій суб'єктів владних повноважень. Простежується зміна поглядів на політичну відповідальність від акцентування уваги на відповідальності влади за свої дії в обмін на владу до все більшого орієнтування на ідею відповідальності за втілення суспільного інтересу та блага. Підкреслюється роль політичної відповідальності як засобу набуття суспільної значущості дій, рішень органів публічної влади, легітимації результатів публічного управління. Водночас висловлюється побоювання виникнення ризику того, що поглиблення демократизації владно-управлінських відносин може призвести до розпорошення відповідальності та створення сприятливих умов для уникнення відповідальності влади. Відзначається особливе місце досліджень у галузі публічного управління в розробці проблематики політичної відповідальності.

Ключові слова: політична відповідальність, публічне управління, органи публічної влади, суб'єкти владних повноважень, легітимація результатів публічного управління.

DETERMINATION OF POLITICAL RESPONSIBILITY OF PUBLIC AUTHORITIES (ACCORDING TO O. SINÉ CONCEPT)

Tetiana TARASENKO,

PhD of Science in Public Administration,
Associate Professor of the Department of Public Administration and Local Government
of Dnipropetrovsk Regional Institute of Public Administration of National Academy
for Public Administration under the President of Ukraine

SUMMARY

The article confirms the conclusion of the transformation of political responsibility under conditions of strengthening of democratic fundamentals of activity of public authorities; increase of social requirements to the public actions of the authorities. Change of the views toward political responsibility is observed from focus on the responsibility of the authorities for their actions in exchange for power to ever-greater orientation towards the idea of responsibility for implementation of public interest and wealth. The article also stresses the role of political responsibility as the mean of acquirement of social importance of actions and decisions of the public authorities and legitimization of results of public management. At the same time, the paper voices concerns towards occurrence of risk of the fact that intensification of democratization of relations of power and management may result in diffusion and facilitate avoidance of responsibility of the authorities. The article also mentions the special role of the researches in the field of public management in the development of range of problems of political responsibility.

Key words: political responsibility, public management, public authorities, authorities, legitimization of results of public management.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку публічного управління, який значною мірою пов'язаний із перерозподілом владних повноважень, ресурсів і відповідальності між органами державної влади, органами місцевого самоврядування й інститутами громадянського суспільства, актуалізує запит на побудову нових форм регулювання відносин у вимірі питань довіри, підтримки, визнання авторитету влади з боку суспільства. Ключова роль у цьому належить інституту політичної відповідальності.

Актуальність теми дослідження. Сучасна практика виявляє суперечності між поглибленням засад демократизації всіх сфер суспільного життя, декларуванням відповідних принципів належного публічного управління та нездатністю демократичної системи забезпечити відповідальність влади за її дії, рішення, програми, за відповідність політики, яку здійснюють суб'єкти владних повноважень, суспільним проблемам й очікуванням.

Стан дослідження. Аналіз останніх публікацій за цим напрямом дослідження виявив, що предметом уваги українських науковців стали такі питання, як: політична відповідальність української владної еліти та формування інноваційного механізму цієї відповідальності (В. Корнієнко, І. Неприцька) [1]; відповідальність публічної влади перед людиною та звернення до політичної відповідальності в контексті розгляду конституційно-правової відповідальності (Л. Тимофєєва) [2]; політична відповідальність народу як міра відповідності солідарної політичної діяльності всіх громадян держави суспільно-історичним вимогам здійснення публічної влади (А. Пономаренко, Д. Ковальов) [3]; публічна та політична відповідальність як чинник соціокультурної інтеграції України до європейського співтовариства (І. Черленяк) [4]; політична відповідальність як характеристика політичних посад у системі державного управління (В. Солових) [5]; інституціональні форми полі-

тичною відповідальністю в Європейському Союзі (далі – ЄС) (Б. Ткач) [6].

У ззакордонних публікаціях звертається увага на необхідність перегляду відповідальності міністрів в конституційному праві Франції (С. Ройньє (С. Roynier)) [7]; перевизначення політичної відповідальності в контексті скандальних справ у сфері охорони здоров'я та безпеки (В. Русселль (V. Roussel)) [8]; оцінка діяльності органів місцевого самоврядування регіонального рівня у вимірі забезпечення політичної відповідальності (Е. Вердье (E. Verdier)) [9]; запобігання ризикам у діяльності органів місцевого самоврядування, де поняття ризику визначає політичну відповідальність (Ж. Понт'є (J.-M. Pontier)) [10].

Метою і завданням статті є визначення концептуальних засад трансформації політичної відповідальності в умовах зміцнення демократичних засад діяльності органів публічної влади та зростання суспільних вимог до публічних дій суб'єктів владних повноважень на прикладі дослідження О. Сінє.

Виклад основного матеріалу. Стаття є продовженням наукової дискусії щодо пошуку нових форм політичної відповідальності як засобу легітимації публічної влади, результатів її діяльності. Основна увага приділена обґрунтуванню необхідності оновлення поглядів на цей інститут відповідно до сучасного бачення змісту та форм діяльності органів публічної влади щодо вирішення питань суспільного значення.

У цьому зв'язку науковий інтерес викликають окремі розробки, здійснені ще на початку 2000-х рр., присвячені цій проблематиці. Зокрема, мова йде про публікацію французького дослідника О. Сінє (Alexandre Siné) щодо визначення перспектив розвитку політичної відповідальності [11]. Результати його дослідження знаходять підтвердження в сучасних процесах розвитку публічного управління, тому є необхідність звернутися до них та продовжити пошуки щодо розкриття нових аспектів, пов'язаних із регулюванням відносин політичної відповідальності.

Так, до ключових проблем політичної відповідальності О. Сінє відносить напруженість між демократичною потребою в забезпеченні індивідуальної відповідальності та реальністю функціонування політико-адміністративної системи (колективна та системна відповідальність). Підкреслюється, що з ослабленням кордонів між державним і приватним сектором, розвитком практики покарання публічних дій формуються нові норми, які стосуються політичної відповідальності та проблеми належного її забезпечення [11, с. 45]. Водночас підкреслюється складність і сумнів щодо можливості чіткого відмежування політичної відповідальності від адміністративної та кримінальної відповідальності, що підтверджується теорією та практикою [11, с. 45].

Свої роздуми й спостереження О. Сінє розкриває на основі виявлення рис застарілості веберівського підходу до політичної відповідальності для сучасних реалій функціонування публічної влади. Так, в основу веберівської моделі політичної відповідальності покладено розмежування адміністративної й політичної відповідальності та кордонів між державним і приватним сектором. Мова йде про два режими відповідальності: політичної для політичного лідера й адміністративної – для державного службовця [11, с. 45]. За цим підходом, політичний лідер має визначати публічну політику, здійснювати владу, ризикувати, але, натомість, має брати на себе політичну відповідальність за вчинені публічні дії, зокрема за управління. Як зазначає автор, саме такий розподіл був закладений у французьке законодавство, що розмежує адміністративне та кримінальне право, й розрізняє політичну, адміністративну, кримінальну відповідальність, кожна з яких має свою юрисдикцію та логіку застосування

[11, с. 47]. Але таке розмежування, на думку О. Сінє, діє лише тоді, коли адміністративні відносини суворо ієрархічні та централізовані, коли існує взаємозв'язок між розподілом авторитету та влади [11, с. 46]. Ця модель припиняє працювати, коли зникає форма централізованого регулювання та пірамідальних ієрархічних організацій влади на кшталт «згори – вниз» [11, с. 49].

Обґрунтовується доцільність застосування соціологічного підходу до розгляду ролі політичної відповідальності на політичному ринку. Це дає змогу перевизначити її не через можливі санкції та етос, специфічний для політичного лідера, а як принцип помірності публічних дій, що робить можливим інтерпеляцію (запит) з боку різних політичних суб'єктів. Такий підхід, на думку О. Сінє, дозволяє розглядати політичну відповідальність за межами нездатності забезпечити її конституційними процедурами та дає можливість побачити, якою мірою вона бере участь у регулюванні політичної системи [11, с. 45].

Саме необхідність урахування нових способів публічних дій приводить до того, що політична відповідальність спонукає політичних суб'єктів до роздумів про наслідки своїх дій [11, с. 45]. Окреслюючи предмет цієї відповідальності, дослідник зазначає, що вона служить санкціонуванню політичних помилок і дисфункцій політико-адміністративної системи. Пояснюючи водночас, що міністр несе політичну відповідальність за свій кабінет і адміністрацію, повинен відповідати перед парламентом і громадянами. У такому контексті його відповідальність не є ні особою, ні кримінальною [11, с. 47].

До основних висновків, які робить дослідник, належить відзначення спільності поглядів науковців різних галузей знань щодо наявності кризи політичної відповідальності, симптомами якої є знищення її авторитету в умовах незастосування санкцій до суб'єктів цієї відповідальності. Так, підкреслюється, що рух криміналізації публічних дій на місцевому рівні управління протягом минулих років у Франції є наслідком застарілості поняття політичної відповідальності, неадекватності політичної й адміністративної відповідальності [11, с. 47]. Зазначене підтверджує висновок про дисфункцію конституційного режиму політичної відповідальності.

Відзначаючи застарілість веберівської моделі політичної відповідальності, О. Сінє ставить питання: як забезпечити сьогодні політичну підзвітність в умовах складності чіткого розмежування політичної й адміністративної відповідальності, стирання меж між державним і приватним сектором, появою нових способів публічних дій? [11, с. 49]. Адже практика все більше підтверджує невизначеність, складність і запутаність намагань установити кордон між політичною діяльністю (діяльність політика) і адміністрацією (діяльність чиновника) [11, с. 49].

Веберівська модель політичної відповідальності, за логікою якої вона визначається як обов'язок відповідати за наслідки публічних дій в обмін на владу, за висновком О. Сінє, уже не діє. Розмежування авторитету та влади, розмитість кордонів між політичною й адміністративною складовими частинами видає із цієї моделі будь-яку можливість індивідуальної імпутації. Відбувається перехід до системної колективної відповідальності. Відсутність належних засобів забезпечення політичної відповідальності зумовлюється складністю її застосування до процесів ухвалення рішень, розроблення та реалізації державної політики. Обмеження веберівської моделі з'являється одразу, коли відповідальність не органічно ототожнюється з політиком, за таких умов політик не може нести персональну відповідальність за результати політики [11, с. 50].

Для кращого розуміння вищезазначеного звернемося до окремих теоретичних положень М. Вебера. Так,

відповідальність як одна з основних якостей політика розглядається ним крізь призму етики переконання й етики відповідальності, де ключовою відмінністю першої від другої є те, що в етиці переконання немає відповідальності за наслідки [12, с. 173, 178–191, 188]. Особа, яка пов'язує себе з політикою, отже, і зі владою та насильством, підпадає під етику відповідальності та, відповідно, має нести відповідальність за наслідки своїх дій [12, с. 184–186]. Саме легітимне насильство як атрибут влади є тим чинником, що зумовлює специфіку всіх етичних проблем політики [12, с. 186]. Водночас М. Вебер робить висновок про те, що етика переконання й етика відповідальності не є абсолютними протилежностями, вони є взаємодоповненнями, які разом складають людину, яка має покликання до політики [12, с. 189]. Отже, можна говорити про продовження загострення проблеми гармонізації відповідальності авторитету як відповідальності конкретного політика та відповідальності влади як суспільно-політичного явища загалом, яка реалізується на основі поділу повноважень управління та виконання.

З огляду на це, ідеться про те, що ефективність політичної відповідальності, передбачає її розгляд не лише через критерій утримання влади, вона за своєю суттю повинна відповідати за дії інших, за діяльність адміністрації. Підкреслюється, що не можна нехтувати легітимністю, яку надає ця відповідальність. Публічні дії залежать від влади та від повноважень, які можуть розподілятися по-різному [11, с. 50]. Саме протилежність моделі, побудованої на основі адміністративного функціонування та моделі, яка базується на вимогах демократичного контролю, частково пояснює поточну кризу політичної й адміністративної відповідальності [11, с. 51]. Особливо важлива думка про існування напруженості, властивої політичній відповідальності, яка завжди є компромісом між демократичною потребою особистого визнання провини та реальністю колективного функціонування політико-адміністративної системи. Саме це породжує дискусії про два різні погляди на політичну відповідальність. Дебати, що обертаються навколо криміналізації суспільного життя, постійно коливаються між цими двома позиціями [11, с. 51].

Аналізуючи політичні скандали минулих років, автор знову підкреслює все більше стирання меж між державним і приватним сектором. Теоретичний підхід до окремого розгляду публічних дій, які регулюються політичною відповідальністю, та приватних дій, урегульованих кримінальною й цивільною відповідальністю, на практиці піддається сумніву. Держава стає більше координатором, ніж актором у процесі формування та реалізації політики, вона часто передає повноваження іншим суб'єктам, проводить переговори з різними учасниками цього процесу. Розширення кола суб'єктів у кожній сфері розроблення та реалізації державної політики, коли в цьому процесі беруть участь як органи державної влади, так і певні професійні спільноти, експерти, громадські організації, економічні чинники, пов'язані з певними групами інтересів, ускладнює розподіл політичної відповідальності. Виникає питання: хто має відповідати за результати політики, за помилки в політиці? [11, с. 53].

Тим самим суперечності в регулюванні політичної відповідальності, зокрема спрямування практики в бік криміналізації публічних дій, формує сучасний рух політичної підзвітності, який кидає виклик державі та політичним лідерам щодо їхніх дій стосовно втілення загального суспільного інтересу та суспільного блага. Як зазначає О. Сінé, на рештках веберівської моделі політичної відповідальності поступово формуються нові норми, які стосуються публічної відповідальності та регулювання проблем політичної системи. У державній політиці все складніше

чітко відрізнити наслідки державних дій від наслідків приватних дій (прикладом є випадки зараження крові під час процедури переливання крові, виявлення токсичних матеріалів у громадських і приватних будівлях після ремонту, забруднення ґрунту тощо) [11, с. 54].

Стандарти оцінки державної політики мають тенденцію наближатися до загального права шляхом криміналізації. Аналітики пророкують сутінки публічної відповідальності та стверджують, що саме кримінальна логіка регулює політико-адміністративну систему. Також О. Сінé зауважує, що, хоча криміналізація підтверджує ослаблення кордону між державним та приватним, можна стверджувати, що криміналізація є лише тенденцією, що не замінює політичну відповідальність як режим регулювання політичної системи [11, с. 54].

Свідченням дисфункції політичної відповідальності є те, що лише обвинувачення спонукають міністрів подати у відставку, а не наслідки їхньої політики чи політичні скандали. Крім того, частими є випадки, коли санкція позбавлення влади не може бути застосована, оскільки наслідки політики стають відомими вже після закінчення терміну дії мандата. Звертаючись до французького досвіду, автор відзначає фактичне зникнення політичної відповідальності в її найкласичнішій формі відкликання чи втрати політичної влади відповідно до конституційних процедур [11, с. 56]. Дослідник відзначає появу інших форм політичної відповідальності, які відповідають іншим способам регулювання та політичного контролю, що свідчить про те, що в політико-адміністративній системі політична відповідальність залишається потужним важелем регулювання через інтерналізацію політичних ризиків [11, с. 56]. Якщо не спрацює інституційний контроль між гілками влади (парламент, уряд), санкції щодо застосування політичної відповідальності можуть висунути інші учасники, наприклад, засоби масової інформації. Рух осуду – важливий ресурс у регулюванні політичної системи [11, с. 57].

Отже, політична відповідальність розкривається як спосіб регулювання політичної системи, який перебуває в довгостроковій перспективі. У контексті політичного предствництва, якщо голосування надає початкову легітимність до наступного строку, політична відповідальність дозволяє ставити під сумнів цю легітимність під час здійснення мандата з огляду на законність і ефективність публічних дій. Інакше кажучи, вона може бути як зброєю протидії владі (законодавчій, політичній чи медіаопозиції), щоб підірвати легітимність, засновану на виборах, та інструментом легітимації з боку органів державної влади для демонстрації ефективності їхньої політики. Тож, те, що легітимність демократичної влади не обмежується електоральним моментом, лише спонукає до роздумів про відповідальність [11, с. 57]. Поняття політичної відповідальності дозволяє розглядати легітимність у динаміці. На політичному ринку, після процедури голосування, політична відповідальність забезпечує функцію обслуговування. Відповідальність є елементом, що впливає на розподіл ресурсів в економіці політичної легітимності [11, с. 58].

Недавня еволюція режимів політичної дії є показником інтерналізації нових норм політичної відповідальності, що на практиці перетворюється на розвиток внутрішнього контролю, пруденційної (обачливої) поведінки та стратегії страхування від ризику, пов'язаного з політичною відповідальністю (створення органів експертизи, контролю, регулювання окремих секторів через незалежні адміністративні органи) [11, с. 58].

О. Сінé припускає, що в результаті криміналізації публічних дій, мінливості електорату, збільшення судових процесів, впливу груп інтересів, посилення ролі засобів масової інформації у структуруванні публічних дебатів

і позицій у політичній грі публічні дії мають стати більш чутливими до ризику звинувачення в політичній відповідальності. Неприязнь до політичного ризику може стати іншою стороною політичної відповідальності, яка керуватиме публічними діями та вестиме до стратегічного використання політичної відповідальності. Політичний лідер намагається передбачити політичний ризик, запобігти йому й управляти ним. Увага до політичного ризику призводить до змін у процесах ухвалення рішень [11, с. 58]. Застосування кримінальних норм не замінило політичну відповідальність, а змінило характеристики публічних дій, збільшивши політичну вартість оскарження політичної відповідальності. Це пояснює розвиток принципу обережності (обачності), який має тенденцію стати загальним принципом доброго адміністрування та належного управління публічними проблемами. Нові форми несуть нову модель публічних дій, яка більш чутлива до наслідків і політичних ризиків, які вони можуть спричинити [11, с. 58].

Ця думка, на наш погляд, підтверджується все більшим орієнтуванням адміністративних процедур на питання погодження із громадськістю проектів управлінських рішень, що може розглядатися як напрям вироблення норм перестороги, запобігання ризикам із метою зниження їх рівня у процесі ухвалення управлінських рішень. Можна очікувати урізноманітнення принципів публічного управління, які стануть продовженням таких принципів ефективного врядування, як відкритість, участь, підзвітність, ефективність і злагодженість [13, с. 11], таких принципів доброго демократичного врядування на місцевому рівні, як зворотний зв'язок (чутливість), відкритість і прозорість, етична поведінка, підзвітність [14, с. 2–3].

Отже, запропонований О. Сіне підхід до розуміння політичної відповідальності, виділення головної ідеї її регулювання в сучасних умовах функціонування політико-адміністративної системи дозволяє говорити про окреслення нової концепції цього виду відповідальності. Ключовими її моментами є перехід до нових умов формування та реалізації державної політики, функціонування адміністрації. Передусім ідеться про поширення практики децентралізованого управління, розмежування повноважень «знизу – угору», розширення кола суб'єктів, які беруть участь у вирішенні публічних проблем. Ці умови спричинили значний вплив на зміну форм публічних дій, орієнтованих на управління можливими ризиками притягнення до відповідальності за наслідки своєї діяльності, тим самим значно підвищили чутливість публічного управління до можливих наслідків, що, зокрема, простежується в закріпленні принципу обачності (обережності) у публічному управлінні. Розвиток процедур регламентування вимог до публічних дій з орієнтуванням на посилення підзвітності за втілення суспільного блага є показником інтерналізації нових норм регулювання політичної відповідальності, яка базується на вимогах демократичного контролю.

Практика останніх років дозволяє говорити, що процес трансформації політичної відповідальності знаходить своє закріплення на рівні законодавства. Підтвердженням цього, зокрема, є французький досвід ухвалення низки законодавчих актів. Серед них можна назвати Закон «Про прозорість суспільного життя» (*relative à la transparence de la vie publique*) 2013 р., що регулює такі питання, як: зобов'язання декларування; фінансування політичного життя; прозорість відносин між представниками інтересів і урядом; правила поведінки в органах публічної влади; правила та вимоги до осіб, які мають парламентський мандат; створення Верховної ради з питань прозорості суспільного життя [15]. До переліку таких документів належить і Закон «Про довіру до політичного життя» (*Lois pour la confiance dans la vie politique*) 2017 р., який

стосується виборних посадових осіб та міністрів, а також регулювання конфлікту інтересів [16]. Помітною подією у французькому суспільстві також стало ухвалення Хартії прозорості статусу подружжя Глави держави (*Charte de transparence relative au statut du conjoint du Chef de l'État*) 2017 р. [17]. Хартія прозорості, по суті, немає юридичної сили, вона покликана уточнити роль першої леді Президента Франції Бріжит Макрон, підвищити рівень прозорості та підзвітності першої леді. Це разовий документ, надалі наступному президенту доведеться вирішувати, чи наслідувати цю модель, чи ухвалити новий документ [18].

Особливим документом останніх років є Кодекс взаємин громадськості й адміністрації (*Le Code des relations entre le public et les administrations (CRPA)*) 2015 р. [19]. Кодекс об'єднує положення, що регулюють відносини між громадськістю у широкому розумінні (юридичні, фізичні особи, це і асоціації, бізнес тощо) та французькою адміністрацією. Головною ідеєю документа є сприяння діалогу між ними, реалізації нового громадянства й нового статусу державної служби. Документ закріплює правила, спрямовані на забезпечення кращого захисту прав громадян, систематичного інформування користувачів про ухвалені рішення та проекти рішень адміністрації, способи й засоби оскарження цих рішень, забезпечення більшої об'єктивності осіб, які ухвалюють рішення [19]. Водночас Кодекс отримав невідомо значну оцінку експертів, одним із найбільш гострих питань стало побоювання щодо існування ризику зменшення ролі громадської складової частини на місцевому рівні [20].

Ухвалення вищезгаданих законодавчих актів розглядається в контексті вироблення заходів, спрямованих на моралізацію політичного життя, забезпечення більш відповідальної та ефективної демократії, підвищення довіри суспільства до влади [17–18]. Їх поява є відповіддю на зміни, що відбулися у відносинах між громадськістю й органами публічної влади, намаганням закріпити нові ролі як публічного службовця й органу публічної влади, так і представників громадськості, громадянина на основі консолідації більш ефективних процедур їх взаємин у процесі розроблення та реалізації публічної політики. Це спричиняє значний вплив на регулювання питань відповідальності влади за результати своєї діяльності.

Висновки. Отже, демократизація процесу формування та реалізації державної політики посилює значення відносин обов'язку в управлінській діяльності щодо вирішення публічних справ. Проявом цього є урізноманітнення форм підзвітності органів публічної влади, адміністративного нагляду тощо. Інститут відповідальності продовжує відігравати важливу роль у забезпеченні легітимності публічної влади в нових умовах її організації та функціонування. Така тенденція, з одного боку, формує новий вимір для політичної відповідальності, з іншого – є ризиком того, що поглиблення демократизації владно-управлінських відносин може призвести до розпорошення відповідальності та сприяти уникненню відповідальності влади саме на основі закріплення таких процедур, які, по суті, дозволяють суб'єктам владних повноважень управляти відповідальністю.

Водночас важливим є висновок, що демократизація процесу ухвалення та реалізації управлінських рішень органів публічної влади приводить до трансформації предмета політичної відповідальності й засобів її забезпечення. Якщо раніше акцент робився на відповідальність влади за свої дії в обмін на владу, то тепер більш чітко простежується ідея відповідальності за втілення суспільного інтересу та блага. Водночас важливо пам'ятати, що підґрунтя для такого розгляду закладено у веберівській теорії, за якою політик має нести політичну відповідальність як

за політичне рішення, так і за управління, яке забезпечує його втілення. Отже, у процесі розвитку держави і суспільства відбувається еволюція цього виду відповідальності, де ключовим чинником, що впливає на її трансформацію, є поглиблення демократичних засад діяльності органів публічної влади, зростаючі суспільні вимоги до публічних дій суб'єктів владних повноважень. Усе чіткіше простежується роль політичної відповідальності як засобу набуття суспільної значущості дій, рішень органів публічної влади, легітимації результатів публічного управління.

Результати дослідження підтверджують висновок про особливе місце у вивченні проблематики політичної відповідальності розробок у галузі публічного управління, які дозволяють більш повно й у взаємозв'язку розглядати публічну владу та публічне управління, де публічне управління є практикою досягнення суспільних цілей. Водночас управління в межах цієї проблематики залишається менш дослідженим, ніж політична складова частина, що відкриває нові перспективи для подальшого наукового осмислення проблем регулювання відносин відповідальності влади.

Список використаної літератури:

1. Корнієнко В., Неприцька Т. Політична відповідальність української владної еліти: монографія. Вінниця: ВНТУ, 2018. 154 с. URL: http://ir.lib.vntu.edu.ua/bitstreamhandle/123456789/22844/ПОЛІТИЧНА%20ВІДПОВІДАЛЬНОСТЬ_верстка1.pdf?sequence=1&isAllowed=y.
2. Тимофєєва Л. Відповідальність публічної влади перед людиною. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2019. № 1. С. 52–54. URL: http://www.lsej.org.ua/1_2019/14.pdf.
3. Пономаренко А., Ковальов Д. Політична відповідальність народу. *Політичне життя*. 2019. № 1. С. 31–36. DOI: 10.31558/2519-2949.2019.1.4.
4. Черленяк І. Розвиток інститутів публічної та політичної відповідальності як фактор соціокультурної інтеграції України з ЄС. *Геополітика України: історія і сучасність: збірник наукових праць*. Ужгород, 2016. Вип. 2 (17). С. 41–63. URL: http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_a&C21COM=S&S21P03=FILA=&S21STR=gpuis_2016_2_5.
5. Солових В. Взаємодія політичної та адміністративної складових у державному управлінні. *Демократичне врядування* 2014. Вип. 14. URL: http://vivacademy.com/vidavnitstvo_1/visnyk14/fail/solovyich.pdf.
6. Ткач Б. Інституціональні форми політичної відповідальності в Європейському Союзі. *Молодий вчений*. 2017. № 6 (46). С. 50–54. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/6/11.pdf>.
7. Roynier C. Responsabilité politique: doit-on s'inspirer de la pratique constitutionnelle britannique? 22 mai 2018. *JP BLOG*. URL: <http://blog.juspoliticum.com/2018/05/22/responsabilite-politique-doit-on-sinspirer-de-la-pratique-constitutionnelle-britannique-par-celine-roynier/>.
8. Roussel V. Scandales et redéfinitions de la responsabilité politique. La dynamique des affaires de santé et de sécurité publiques. *Revue française de science politique*. 2008/6. Vol. 58. P. 953–983. URL: <https://www.cairn.info/revue-francaise-de-science-politique-2008-6-page-953.htm>.
9. Verdier É. Évaluations régionales de la formation et responsabilité politique. Quel impact sur la conduite de l'action publique? *Education et sociétés*. 2006/2. № 18. P. 55–72. DOI: 10.3917/es.018.0055.
10. Pontier Jean-Marie Les collectivités territoriales et la prévention des risques. *Extrait du Bulletin juridique des collectivités locales*. 2014. № 11. URL: <http://www.revuegeneraledudroit.eu/blog/2015/05/23/les-collectivites-territoriales-et-la-prevention-des-risques/>.
11. Siné Alexandre. Responsabilité politique : de la fin du modèle weberien aux nouvelles figures de légitimation de l'action publique. *Politiques et management public*. 2001. Vol. 19. № 2. P. 45–62. URL: https://www.persee.fr/doc/pomap_0758-1726_2001_num_19_2_2666.
12. Вебер М. Покликання до політики. *Соціологія. Загальноісторичні аналізи. Політика*. Пер. з нім. О. Погорілий. Київ: Основи, 1998. 534 с. С. 173–191.
13. Європейське врядування. Біла книга. Комісія Європейських Співтовариств, Брюссель, 25.7.2001 com (2001) 428, остаточна редакція. 40 с. URL: http://pravo.org.ua/files/konstatyvc/WHITE_BOOK_UKR_REV.pdf.
14. Стратегія інновацій та доброго врядування на місцевому рівні. Неофіційний переклад з англійської мови Стратегії, рекомендованої до впровадження 15-ю сесією Конференції європейських міністрів, відповідальних за місцеве і регіональне управління, м. Валенсія, 15–17 жовтня 2007 р. URL: http://www.slg-coe.org.ua/wp-content/uploads/2015/05/Strategy_for_Innovation.pdf.
15. Loi n 2013-907 du 11 octobre 2013 relative à la transparence de la vie publique. *Legifrance, le service public de l'accès au droit*. URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=LEGITEXT000028057465&dateTexte=20190101>.
16. Loi organique № 2017–1338 du 15 septembre 2017 pour la confiance dans la vie politique. *Legifrance, le service public de l'accès au droit*. URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000035567936&dateTexte=&categorieLien=id>.
17. Charte de transparence relative au statut du conjoint du Chef de l'État. Publié le 21 août 2017, Élysée. URL: <https://www.elysee.fr/emmanuel-macron/2017/08/21/charte-de-transparence-relative-au-statut-du-conjoint-du-chef-de-letat>.
18. Pas de statut mais une "charte de la transparence" pour Brigitte Macron. La présidence de la République a annoncé ce lundi matin que l'épouse d'Emmanuel Macron ne bénéficierait pas d'un statut particulier, le 21 août 2017. URL: <https://www.franceinter.fr/politique/pas-de-statut-mais-une-chartre-de-la-transparence-pour-brigitte-macron>.
19. Code des relations entre le public et l'administration. *Legifrance, le service public de l'accès au droit*. URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?cidTexte=LEGITEXT000031366350>.
20. Les procédés d'association du public aux décisions prises par les administrations locales. JCP A – La Semaine juridique Administrations et Collectivités territoriales. *Lexis Nexis*. 2018. № 42. URL: http://publications.ut-capitole.fr/25937/1/Testard_25937.pdf.

ДОВІДКА ПРО АВТОРА

Тарасенко Тетяна Миколаївна – кандидат наук з державного управління, доцент кафедри державного управління та місцевого самоврядування Дніпропетровського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

Tarasenko Tetiana Mykolaivna – PhD of Science in Public Administration, Associate Professor of the Department of Public Administration and Local Government of Dnipropetrovsk Regional Institute of Public Administration of National Academy for Public Administration under the President of Ukraine

tatianatarasenko@ukr.net